

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Tarafından Çıkarılır

Kuruluşu : Nisan 1938

SAYI: 60

ti

Basıldığı yer : Çorum İl Basımevi

ABONA ŞARTLARI

sayısı (20)

Yıllığı 12 sayı olarak [240] kuruş

Mes'ul Müdür : NURİ UĞUR

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Tarafından Çıkarılır

Sayı : 60

Temmuz 946

Kuruluşu: Nisan 938

Seçim münasebetile bir konuşma

K o n u ş a n

Mediha AYAN

Lise Edebiyat öğretmeni

Aziz hemşehrilerim,
Hepinizi saygı ve sevgi ile selâmlarım. Yaşadığımız günlerin ehemmiyetini biliyoruz. Bu ehemmiyet; bütün dünyanın gözlerini yurdumuza çekmiş bulunuyor. Şu iki gün içinde oy ve kararlarımızı, vicdanımızı yoklayarak yerinde kullanabilirsek bu imtihandan başarı ve şerefle çıkmış bulunacağız.

Sevgili yurddaşlarım,

Biliyorsunuz ki, biz şimdiye kadar Cumhuriyet Halk Partisi nin iyilikleriyle gelişmiş ve yıkı-

lan itibarını bu partinin ışığı altında dünya karşısında tekrar kazanmış bir milletiz. Yurdun istilâsında, onun kudretli elleri bizi selâmet yoluna çıkardı. Bu parti olmasaydı çok uzun mazisi, şeref ve kahremanlıkla dolu bir tarihi olan bu kahreman millet bu günkü istiklâlini bulamazdı; hattâ mevcut bile olamazdı. Düşman çizmeleri, vatanın mübarek bağrından sökülüp atıldıktan sonra asırların üst üste yığıldığı cehalet ve teassub tabakalarını yine bu par-

İÇİNDEKİLER

	Sahife
1 — Seçim münasebetile bir konuşma . . . M. Ayan	1741
2 — Derbeyanı menâkıbı âli osman. . . . . Eşref Ertekin	1749
3 — Canikli Ali paşanın ıslahat lâyihası	1757
4 — Cönklerden derlemeler . . . . . » »	1765
5 — Belgeler	

inin bayrağı altında toplanmakla yıkıp yok ettik. Süngülerimizin denize döktüğü düşman, kendisinden daha korkunç bir düşmanın kafalarımızı kemirdiğini düşünmekle teselli buluyordu. Bu düşman, şübhesiz bilgisizlik ve teassub idi. Memlekette bir ilerleme, bir kıvılcığa belirdiği zaman kendi hayatını Türk milletinin ölümlünde gören her düşman, hemen bizi bilgisizliğimizden taassubumuzdan yakalar, parlayışa başlayan bu hayırlı ümit şülelerini bu sayede kolayca söndürür, ve bizi mazinin karanlığında bağlı tutardı. İşte bu belâyı, bu milletin başına bir felâket olan bu cehli yine bu Halk Partisinin bayrağı altında toplanmakla yenmiş bulunuyoruz. Türk malı diye, kendi topraklarımızda, bize övünme hakkı verecek bir karış demiryolumuz yoktu. Bir tehlike sırasında hududlara koşan kahraman Türk çocukları, menziline varmadan sefalet ve perişanlık içinde ölür gider heder

olurdu. Yaya ve yalınayak Anadoluyu bir baştan obir başa kateden askerlerimiz de yiyeceksiz, elbisesiz, hattâ cebhanesiz kalır ve kahraman kanlarını bu yurd için akıtmaktan yokluğun pençesinde mahvolub giderdi. 20-25 sene gibi dar bir zaman içinde yurdu baştan başa demir yollarla örerek bu imkânsızlığı da işte Cumhuriyet Halk Partisinin şerefli bayrağı altında toplanmak sayesinde yenmiş bulunuyoruz.

Bu gün hiç bir hududumuz yokturki tehlikeye düşsünde kahraman Türk çocuğu dünyanın en seri vasıtalarile oraya yetişmemiş olsun.

Yurddaşlarım,

Biz yirmibeş seneden beri gerçi resmen harp etmedik. Fakat tabiatle öyle harpler yaptık ki bunların acısını şimdi yüreklerimizde duymuyorsak bunu yine Cumhuriyet Halk Partisine ve onun hükûmetine borçluyuz. Zلزelerle az mı uğraştık! Erzincan, Van felâketleri hangi harbin tahribatından ge-

ri kalırdı. Bu gün bu felâketlerin kurbanı olan yurddaşlarımızın acısından başka kalbimizi üzecek ne kaldı? Bugün oralara baktığımız zaman mamureler görmekteyiz. Yurdun öteki yerlerinde de yoktan var eden bu ihyakâr ellerin eserleri, gururumuzu kabartıyor. Bunlar kendiliğinden olmamıştır ve bu mamurelerin temellerinde başka bir partinin, başka siyasi bir teşekkülün bir damla alın teri yoktur. Hepside C. H. Partisinin eserleri ve onun himmetlerinin neticeleridir.

Biz yüz yıllar boyunca sanayiî, bu yurd üzerinde bir bacasını bile yükseltmeğe muvaffak olamamıştık.

İğneden ipliğe kadar ne varsa hepsi yabancı malı idi. Türk milleti Büyük Atatürkün bu yurdukları gibi "çok zeki çok çalışkan," idi. Onun zekâ furununda ilerleme vasıtalarının çelikleri erir ve birer hamur haline gelirdi. Muhtaç olduğumuz fabrika bacaları yur-

dun sinesinde çoktan yükselmiş olurdu. Fakat kapitilasyon denilen ve asırlarca hürriyetimiz üzerinde bir mahkûmiyet ilâmı gibi tesir yapan yedibaşlı belâ, bu milletin zekâsını ve benliğini zencire vurmuş idi. Bu yüzden bir imparatorluğun bir Bulgar prensliği kadar istiklâl ve hürriyeti kalmamıştı. İşte aziz Türk gençlerinin mübarek kanları bu belâyı almımızdan ve talihimizden söküp attı ve buna da şimdi çatısı altında bulunmakla şeref duyduğumuz Cumhuriyet Halk Partisinin uğurlu ve feyizli rehberliği ve şimdi onun başında bulunan İsmet İnönü muvaffak oldu. Bu gün yer yer tüten fabrika bacaları, yurdun dört tarafını süslemiş bulunuyor. Bunların temellerinde İstiklâl şehitlerinin aziz kanları ile bu partinin bir meşale olan rehberliği ve yine başımızda bulunduğunu görmekle saadetlerin en büyüğünü tattığımız İnönünün alınterleri ve hattâ göz yaşları vardır. Başka hangi parti veya

hangi siyasi teşekkülün hissesi iddia edilebilir?

Aziz vatandaşlarım,

Hangi konu üzerinde ve hangi cihetten incelemeler yap-sak göreceğimiz gurur verici işlerin hepsi Cumhuriyet Halk Partisinin bayrağı altında toplanmak sayesinde kazanılmış-tır. Bu şerefli partinin ve o-nun başında bulunan büyükle-rimizin meşaleleri altında al-dığımız yolların, yendiğimiz müşkillerin sonu yoktur. Biz Türküz, meziyetlerimizden bi-ri de kadir bilmek ve görülen iyilikleri inkâr etmemektir. İyi-liği bilmek, mukabilini yapma-ğı vazife saymak, bizim yara-dılışımızın icabıdır. Bunu bira-kamayız. Bu güzel meziyeti ter-kedersek yerini hemen husran ve mahrumiyet doldurur, bu-nu kıskançlıkla muhafaza ede-lim.

Aziz vatandaşlarım,

Aylarca evvel yurdun her tarafında başlayan seçim mü-cadelesi şimdi bu saatlerde şid-detinin en son haddine varmış

bulunuyor. Aylardan beri her-kes konuşuyor, her kalem ya-zıyor, Bir kaynaşma, bir asa-biyet sınırlar ve fikirler üye-rinde şiddetinin en yüksek a-teşile hüküm sürüyor. Konu-şan dil, yazan kalem, karşısın-da hiç bir engel görmüyor. Tarihimizde eşi görülmemiş ser-bestlik, şiddetli kasırgalar ha-linde yurd üzerinde dönüb do-laşıyor. Biz bunları takdis edi-yoruz, fikir hürriyeti ve yazı hürriyeti namına yurdumuzda teessüs eden bu sersebtliği ta-rih, yine Cumhuriyet Halk Par-tisinin sahifesine şerefli bir yaprak olarak ilâve edecektir. Bunda kimsenin şübhesi olma-malıdır.

Fakat aziz yurddaşlarım, bu serbestlik içinde esmekte olan rüzgârları vicdanlarımızın süzgecinden geçirelim. Bu muhalif esintilerin çığlıkları içinde dargın, küskün, Cum-huriyet rejiminden menfaatleri bozulmuş olanların yaygaraları bulunduğunu hemen göreceğiz. Bunlar herşey söylüyorlar. Ya-

pılanları, bir taassub, bir ce-halet kadar zararları göster-meğe çalışıyorlar. Mekteblere, yollara, fabrikalara, hasılı ha-yırlı şeylerin hepsine hücum ediyorlar. Harp belâsından bu memleketin çektiği pahalılık ızdırabını, sanki Cumhuriyet Halk Partisi yaratmış gibi bir silah olarak kullanıyorlar. En zehirli silâhlarını asırlarca bu memleketin bünyesinde tabaka tabaka yığılan cehlin ve kara taassubun biricik mücadele va-sıtası olan mekteplere, ilim ve irfan yuvalarına tevcik ediyor-lar. Her şeyi inkâr, her şeyi kendi emelleri uğrunda feda-dan çekinmiyorlar. Dünyayı ye-di seneden beri kasıp kavuran harp yangınından bu memle-keti burnu kanamadan çekib çıkartan su partinin ve onu idare edenlerin yeni baştan bir vatan yaratmak kadar azametli olan bu hizmetlerine göz yu-muyorlar, hattâ (bu memleketi kan ve ateş içinde neden mah-vetmediniz, neden harbe gir-mediniz) diyecek kadar ileri

gidiyorlar. Bunlar tenkid değil çok zaman zeki olan milleti-mizin idrâk ve şuuruna bir te-cavüzdür. Gözü gören bir in-sana parlayan güneşi «siyah-tır» diyerek kandırmağa çalış-mak ne ise, Cumhuriyet Halk Partisinin bir güneş gibi par-lıyan nimetlerini bir hırs ve inadla kötülemeğe çalışmak da aynı şeydir: Ve milletin anla-yış ve kabiliyetine karşı yapı-labilecek tecavüzlerin en bü-yüğüdür.

Aziz yurddaşlarım,

Bu tehlikeli, bu ilerisi ka-ranlık haykırımlar sizi aldat-masın! sen, maddî ol, gözle-rinle gördüklerine inan! vaid-lere kapılma, süslü kelimeler, bağırıp haykırımlar, birer ze-hirli ok gibi senin idrâk ve şuuruna yöneltmiştir. Selim aklını, salim düşünceni, temiz vicdanını bunlara karşı bir kal-kan gibi kullan! Bilki kurtu-luş yolu şimdiye kadar seni ida-re eden, seni binlerce felâket-ten koruyub kurtaran Cumhu-riyet Halk Partisinde ve onun

şerefli başı olan İnönü'nün bulunduğtu taraftadır. Bundan ayrılma !

Düşün ki, muhalefetin nazarları bu gün bu vatani orta çağların seviyesinde gösterecek kadar ileri gidiyor. Kazanmanın biricik yolunu inkârda buluyor. (Bu parti, vatani, dünyanın en korkunç harp felâketinden kurtardı) demiyor.

"Halk Partisi hükümeti, dünya muvazenesinin alt üst olduğtu şu zamanda Türk devletinin birleşmiş milletler arasında şerefli bir yer almasını sağladı diyemiyor.,"

"Halk Partisi hükümetleri harbin doğurduğtu türlü vasıtasızlığa rağmen şehirlilerin ve kasabalıların ekmezsiz kalmalarına meydan vermediler,, hakikatini ağızlarına almıyorlar.

Halk Partisi hükümetleri, harp içinde de köy öğretmeni ve türlü sanatlarda usta ve mühendis yetiştirme yolunda her şeyi yaptılar. Bu sayede heryıl binlerce öğretmen, yüzlerce sa-

nat sahibi Türk çocuğtu yetiştirecektir realitesini söylemekten korkuyor.

Halk Partisi hükümetlerinin (yabancıların bile takdir ettikleri, köy enstitüleri sistemlerini kurduklarını muhalifler ağızlarına almıyorlar.

Halk Partisinin tedbirleri sayesinde harp yıllarında ova köylerinin yaşama seviyesi yükseldi, mahsul fiyatları hükümetçe yüksek tutulduğundan köylünün alım kabiliyeti arttı. Muhalifler buna göz yumuyorlar.

"Halk Partisi hükümetleri memleketi yabancı sermayenin kölesi olmaktan kurtardı,, hakikatini muhalif gazetler saklamağtu çalışıyorlar.

Halk Partisi hükümetleri, bu milleti kara softalığın esirliğinden kurtardı. Karşı taraf bunu hiç bir zaman belirtmiydr.

"Halk partisoni, devrim partisi olma vashını hiç bir zaman

kaybetmedi. Kendi aleyhine propaganda konusu olacağını bildiğti halde köylülerimizi topraklandırma, onlara ilk öğretimi sağlama gibi hayırlı işlere atılmaktan çekinmedi »

Halk Partisi, memleketi, kargaşalığtu sürüklemekzinin demokrasi alanında geliştirmeye azmetti.

Muhalifler, bütün bunlardan ve vatandaşların gözü önünde memleketin ileriye doğru attığı geniş adımlardan aslâ bahsetmiyorlar.

Muhalifler «sizin prensibleriniz yanlıştır. Memleket idaresi için biz yeni prensibler koyuyoruz.» demiyorlar. Ne için? Çünkü; muhalifler bizde küskünlerin, emellerine ermiyenlerden yahud bir sınıfı istismar etmeye çalışmaları yüzünden umumun menfaat ve haklarını koruyan hükümet tedbirlerinden memnun olmıyanlardan teşekkül ediyor. Yani meşrutiyet devrindeki partileri taklit ediyorlar, bir fikre dayanmıyor-

lar. Bu yüzden gerçeğti görmüyorlar. Vatanın menfaatlerini zedeleyen yoldan kendilerini koruyamıyorlar ! Aziz hemşehrilerim, oylarınızı kullanırken bunları vicdanlarınızdan uzak tutmayınız.

Sözlerimi bitirmeden evvel Milli Şef İsmet İnönü'nü seçim nutuklarından bir parça okumak istiyorum.

Milli Şef diyorlar ki :

«Memleketin kaderi sizin elinizdedir. Her meseleyi olduğtu gibi bilmenizi isterim. Şimdi, size, günlük seçim konuları üstündeki büyük politika meselelerini anlatacağım. Cumhurbaşkanı olduğumdan beri bir dış politika takib ediyoruz. Bu politikanın cihan harbi esnasındaki yürüyüşünü tekrar hikâye etmiyeceğim. Bu devrin muhakemesini tarihe bırakıyorum. Fakat, harp sonrasındaki durumun, bütün dünya için ve ve hususiyle vatanımız için ehemmiyetli ve nazik olduğtu noktası üzerinde duracağım. Bu gün, memleketimiz, 1918

de olduğu kadar ehemmiyet kesbetmesi ihtimali olan meseleler karşısındadır. Boğazların ve dolayısıyla İstanbul ve etrafının emniyeti meselesinin masa üstüne getirilmesi ihtimali vardır. Şark vilâyetlerimiz için dünyanın dört köşesindeki komiteler harekettirler. Bu meseleler bütün milletçe varlığımız ve bağımsızlığımızla ilgilidir. Bu gün harp zamanında olduğu kadar, silah altında asker tutuyoruz. Memlekete mal olduğu bütün sıkıntılara rağmen askerlerimizi henüz azaltamıyoruz. Dünyada çabuk ve esaslı olarak bir millet için barış kurulması, yürekten dileğimizdir. Bu, kurulacak mı, kurulamayacak mı? bunu kestiremiyoruz.

Barış kurulursa veya kurulmazsa, biz, ne ihtimaller ve ne fedakârlıkları göğüslemeğe mecbur olacağımızı da henüz ufukta açık olarak göremiyoruz. Barışsever, hiç kimsenin malında gözü olmıyan, kendi haklarından ve toprağından hiç bir fedakârlık yapmamak kararında

bulunan Türk milletinin davasını selâmete götürmek ödevindeyiz. Bu ödevin şerefli heyecanı bütün varlığımıza hakimdir. Bu günkü dış politikamızın ana hatlarının, bizi selâmete götüreceğine inanıyoruz. Milletimizin, bizi, takib ettiğimiz dış politikamızda desteklemeye devam edeceğinden eminiz »

Bunları millî önder İnönü'nün nutuklarından aldım. Taşdığı manayı sizin yüksek idrakiniz elbette anlamaktadır. İşte bu seçim böyle bir durum içinde yapılacaktır. Düşmanın bütün hassasiyeti bizim üzerimizdedir. Her hareketimizi adım adım kavalıyor. Cumhuriyet Halk Partisinin yıkılmasını ilk önce düşman istiyor ve bekliyor. O yıkılırsa hain emellerinin kolayca yayılacağına emin bulunuyor.

Sevgili yurddaşlarım oylarınızı kullanırken bunları yüreklerimizden uzak tutmıyalım. Selâmet yolu, İnönüdedir. Onun bulunduğu Cumhuriyet Halk Partisine oylarımızı düşünmeden verelim.

Derbeyanı Menakibi Âli Osman

Kopya eden: Eşref ERTEKİN

— 59 uncu sayıdan devam —

Günlerde bir gün Osmancağa dahil oldu. Onbeş gün mikdarı oturub ömrü nazenini tamam olmuş anda vefat eyledi. Temam saltanatı otuz altı sene kırk gün padişah oldu. Türbei şerifleri Osmancıktadır. Konyaya haberi geldi Osman bey ahrete göçtü deyu Konyada Orhan han yerine cülus eyledi. Yediyüz yirmi altı tarihinde idikim Sultan Orhan padişah oldu. Gayet ile behadur er idi. Hattâ ol sene askeri cemeyleyüb varub Bursayı fetheyleyedi ve Sultan Orhan Bursa şehriinden hazeyleyüb anı taht eyledi. Çünkü Bursa tahtıgâh oldu. Etrafında olan beyler cümlesi dahi Orhan hane tabi oldular. Gittikçe İslâm askeri kuvvet buldu. Orhan han ferman eyleyüb askeri cemeyleyüb Kazdağını fetheyleyedi. Ve Çar-

dak dedikleri mahalle gelüb karşısında olan Geliboluysa geçmek murad eyledi. Bir sal tedbir eyledi. Kırk âdem üzerine binüb bir sabah vaktinde karşuda sabah namazın eda eyleyüb oldem iki kâfir çobanı tutub birini şişe urub ve birin ağaca bağlayub gendu işlerine mübaşeret eylediler. Ol ağaçta bağlı olan çoban bunların birine ettikim siz benim refikime şişe urdınız kim ne işlersiz dedi. Ol da etti biz anı bişirüb yeriz dedi. Çoban etti beni dahi yermisiniz dedi. Zahar bugün bunu yeriz, yarin seni yeriz dedikte çoban gendu genduye fikretti. Kim bunlar uyur iken firar eylessem halâs olurum yoksa yarin bunlar beni dahi yerler deyüb çünkü akşam oldu. Gece oldukça çoban bağların çözüb bin belâ ile ha-

lâs buldu. Gendu köyüne varub ahvali birbir beyan eyledi. Bunlar âdem yiyici Türkler deyüb kâfirler gayet ile havfeylediler. Anda oturub irtesi gün alesabah cevâni etrafta karyeleri urdular ve evvel çıkub namaz kıldığı yere ve mahalle hâlâ namaziye derler. Ve andan sonra Geliboluyu muhasara eylemek murad eylediler. Ve yirminci gün Geliboluya asker geçüb muhasaraya Ömer beyi tayin edüb gendu kal'a altına gelüb askere divan edüb müşavere eylediler. Bu kalenin fetholunmasını isterim dedikte her birisi fikre varub ettikim ya Ömer bey bir kaç gün muhasara edelim, Huda ne göstere deyüb cevapların tamam eylediler, emreyledi kale altına vurub muhasara eyleyüb cenge başladılar. Velhasıl doksan gün muhasara edüb asla bir taşına zarar olmayub hayrette kaldılar. Emma Ravi kavlince bu kalenin dizdarının bir kızı var idi. Gayet ile mahbube idi Bir gün kalenin taç hanede

oturur iken sayıban önünde Ömer beyi gördi ve yanında olan tayasına sual edüb şol karşuda sayeban önünde duran taze yiğit bu askerin başıdır gibi dedi. Anlarda belâ sultanım dediler. Bir dürbin getirsünler deyüb derhal bir yakın hizmetkârı dürbin getirüb eline verdiler. Alub baktı şöyle hasnâ yiğit ki aşkı ateşi yüreğini yaktı. Henüz on altı yaşında bir kara yigittir görüb âşık oldu, lâkin kimseye ahvalini demeyüh gendu genduye fikrettikim bir gün hele gendumu ana bildireyim deyu fikreyledi. Hatırına öyle geldiki bir kâğıt yazub bir ok ucuna bağlayub attıkta gendi sevdiğimi bulur deyu fikreyledi. Bir gece bir kâğıt yazub ahvalini ve kaleye girilmenin ahvalini ol bir mektubta bildirüb ok ile Ömer bey ordusuna attı. Hikmeti Hudâ varub Ömer beyin barigâhi üstüne düştü. Çün sabah oldu, barigâh üzerinde bir ok görüb alub Ömer bey katına götürdüler. ve ucunda

olan kâğıdı alub açub okudular. Gördülerki kale dizdarının kızırım deyu imza eylemiş ve içinde yazmışki bu kalenin fethedilmesini murad ederseniz gün batısı tarafında bir mezar vardır. Ol mezarın yanında bir demür kapı vardır. Ol kapuyu açub cümle askeri ile Handeğe gelüb bir dürlü havfeylemiyesin Ol kapudan içeri lağma girüb ve handeğe geldikte benim sarayıma bir kapu vardır, anı gecede açub sırrı kaleye koya demiş. Ömer bey bu mektubtan böyle haber verilen yeri görün gezin deyu emreyledi. Varub ol mezarı bulub ol kapuyu buldular. Ve açtılar. Bir geniş lağın gördüler ki kala ya doğru yoldur hemen gelüb Ömer beye haber verdiler. Lağam yolunu bulduk ve keşfeyledik doğru kaleye gider dediler. Ferman eyleyüb bin kadar dal kılıç hazır olub ol gece varub ol lağamdan içeri girdiler. Handeğe vardıkta bakkalm Hudâ ne gösterir deyüb böylece tedbir eylediler. Ol

gece varub ol mahalle cemolub ol kapudan içeri girib lağam yolu ile handeğe geldiler. Kız bunları görüb handek tarafında ola kale kapusun açub Ömer beyin önündeki ademe gel gel dedi. Ol ademe Ömer bey etti ne söyler dedi Bilmezem gel bul aslı ne ola dedikte Ömer bey içeruye geçüb yürüyüverdi ve askeri dahi ardınca yürüyüb kızın sarayı içine girdiler, tiğların uryan edüb ol kalenin içinde yatur iken bihaber kılıç gavgası zahir olub kale ahali haber alıcak yedi bin adam kılıçtan geçüb fetheylediler. Ve dizdarı esir edüb bende çektiler ve kale kapusun küşadeylediler. Asker cümle içerüye girüb üç gün şenlik edüb Sultan Orhan Hana haber gönderdiler. Bir gün Bursada Sultan Orhan Hana kale fetihnamesi vüsul buldukta anlarda üç gün şenlik yapub ol kalenin zaptını Ömer Beye sipariş eyledi. Velhasıl Gelibolu deyu ol kaleye isim verilüb anda sakin oldular. Fethi Gelibolu 758 sâl-

de idi. Ol sene Ömer bey askeri cemeyleyüb lalası, dilâveri, serasker eyleyüb sekiz bin mikdarı asker ile Tekfur dağına fetha gönderdi. Gazi Dilâver askeri islâm ile varub kenduye küffar karşı çıkub üç gün cenkedüb kâfirleri bozub eman dilediler. Dilâver eman kabul edüb Ömer beye nusrat haberini irsal eyledi. Oldahi Bursa-ya Sultan Orhan hazretlerine haber gönderdi. Bir gün şenlik ferman eyleyüb şehri tezyin eylediler. Fethi Tekfur dağına dahi 758 de derler. Ve Ömer bey dizdar kızını gendu firaşına alub nikâh eyledi. Bir iki sene böylece mürur eyleyüb bir gece Ömer beyin firaşında kız uyur iken inileyüb Ömer bey acaba bu kıza ne hal olduki böyle iniler deyüb kıza uykudan uyarub sual ettikim niçin böyle inilersin dedikte ettikim şu tarafım ağrır deyu gösterdi. Ömer bey ol tarafa bakub gördiki bir gül yaprağı bu kızın memesi altına yer eylemiş, ol yaprağın durduğu mahal siyah

olmuş. Ömer bey teaccüb eyleyüb ettikim senin vücudün ne acep nâzik olur dedikte : Kız Ömer beye ettikim benim babam beni üç yaşımından onbeş yaşıma gelince ilik ile besledi, aniçin vücudüm nâzik olmuştur deyu cevap verdi. Ya seni böyle besleyüb zahmetini çeker âdeme niçin vefa etmedin dedi. Oldem etti seni görüb sabrım kalmadı ani feda eyledim dedikte Ömer bey gada-ba gelüb atasına hayrı olmayan mekkârenin yabana ve banna ne mikdarı hayrı olur deyu hançer ile ol kıza urub helâk eyledi. Gazi dilâvere haber gitti. Gelüb ikisi bir türbeye defneyledi. Sultan Orhan han'a haber oldu. Sultan Orhan dahi Gazi dilâveri kaleye dizdar eyledi. Emma râvi öyle rivayet ederki Sultan Orhan Han'ın bir evlâdı var idi, ismine Murad Han derlerdi. Gayet ile gadub, behadır idi. Bir kimsenin zehresi yok idiki anın yüzüne baka, öyle bir dilâver idiki Sultan Orhan pir olub bir gün ve-

fat eyleyüb tamam otuzbeş sene saltanat eyleyüb Murad cülus eyledi. Sal 791 de idi. Asker cemeyleyüb Edirneyi Zağarayı 797 de fetheyledi ve yediyüz karye fetheyleyüb genduye tabi eyledi. Bac, haraç alurdu. Ve 784 senesinde Akşehri fetheyledi ve etrafı ek-nafa ademler tayin edüb her karyeden ve etraftan bağ, haraç gelmeye başladı. Günden güne islâm askeri kuvvet buldu. Ne tarafaki teveccüh eylesen biiznillâhi Tealâ nusrat müyesser olurdu. Otuz bir sene saltanat edüb ömrü tamam olub yerine Sultan Bayezid cülus eyledi. 792 senesinde idi. Bir mikdar söz ve nasihat kabul eyilemez idi. Her ne genduye söylerlerse anın hilâfını eylerdi. Anın gününde azim zahmetler ve fitneler zuhur eyledi Başında olan askeri gayet bihuzur olub perişan eyledi. Üç evlâdı varidi. Birine Musa bey ve birine Süleyman bey ve birine Mehmed bey derlerdi. Sultan Bayezid Han on dört sene

saltanat edüb her günü gam ile geçti.

Rivayet olunurki askeri alufisini vermedi. Ol arada Timurlenk zuhur eyleyüb askeri başında olmayub genduyu esir eyleyüb Timurlenk genduye süal ettikim sen beni esir eylesen acep ne eylerdin dedikte ; Timure ettikim seni kafese koyub habsederdim dedi. Timur emr eyledi, Bayezidi Timur kafese koyub habseyledi. Raviler şöyle rivayet ederlerki Bayezidin oğulları Rum ilinde bulundular. Süleyman beyi gendulara baş edüb 805 tarihinde idi sekiz sene bey oldu. Edirnei giru kâfirler zapteyleyüb geru Süleyman bey fetheyledi ve Süleyman bey sekizinci sene Samakuda vefat eyledi. Yerine Musa bey cülus eyledi 813 tarihinde idi. Üç sene saltanat eyleyüb Gelibeluda vefat eyledi. Şehzade Sultan Mehmed yerine cülus eyledi. Bir haber geldiki Sultan Bayezid Timurun hapsinde vefat eyledi deyu. Anıncin Süleyman bey ve Musa bey

hakkında padişah olmadı derler. Zira Bayezid habsolub hayatta idi 816 senesinde Bayezid vefat edüb yerine Sultan Mehmed Han oldu. Sekiz sene onbeş gün saltanat edüb vefat eyledi. Yerine oğlu Sultan Murad Han cülus eyledi, 824 tarihinde idi. Gayet şecaatlı ve mehabetli padişah idi. Heman askeri cemeyleyüb Edirneyi fethleyedi. Varub anda oturub tahtığâh oldu ve etrafta olan yerlere serasker irsal eyleyüb niçe memleketleri fethleyedi. Bac, haraç aldı ve İslâm askeri gayet kuvvet bulub almış bin mikdarı askeri cemeyleyüb dört bin askeri bin bin bölüb üzerlerine bir mutemed ademleri serasker eyleyüb birini Silivriye ve birini Yenişehir ve birini Anadolu içine ve birini Lazeli kalelerine gönderdi. Emma râviler öyle rivayet eylerki Yenişehir tarafına giden askerinden sekiz yüz yirmi altı tarihinde haber gelüb azim şenlik oldu. Yenişehir havalilerinde olan mem-

leketleri altı senede fethleyüb seraskeri Selâniğe azmeyleyüb Sultan Murad Hana bir mektub irsal eyledi. Padişah tan himmet ve fukaradan dua niyaz eyleyüb yola revan oldu. Günlerde bir gün mektub gelüb Sultan Murada vasıl oldu. Açub okudu. Gördüki askeri islâm ile serasker Selâniğe sefer murad eylemiş, azım dualar edüb erbabı divan duaya âmin deyüb ağladılar ve el yüze sürüb bu seraskere tahsin eylediler. Emma bizim hikâyetimiz Anadoluya gelsün. Günlerde bir gün Aydına dahil olub anda olan memleketleri bir bir fethleyüb günlerde bir gün Manisaya gelüb beş gün muhasara eyleyüb altıncı gün fethleyedi ve Sultan Murada haber inşa eyledi. Günlerde bir gün mektub Sultan Murada vasıl oldu. Anadoluya giden Gazi Rüstemin mektubudur. Evvelinde hamdü sena ve saniyen devleti padişahiye dua eylemiş ve Aydın fetholunduğunu ve Manisanın fethini yazmış 828 de fe-

tihi müyesser oldu ve Gazi Rüstemin yanında otuz bin mikdarı asker cemoldu ve ol taraftan kalkub İzmir revan oldu. Emma hikâyetimiz Lâz iline giden Gazi Dilâvere gelsün. Günlerde bir gün Sinoba gelüb Sinobu üç günde fethleyedi, geçüb yetmiş gün cenkeyleyüb Tırabuzanı fethleyedi 832 senesinde idi Sultan Murada fetih haberi geldi. Laz ili kalelerini Gazi Dilâver fethylemiş deyu azım dualar eylediler.

Emma bizim hikâyetimiz gelsün Silivriye giden İshak Gaziye. Silivri kalesinin altına varub altı ay cenkeyleyüb bir türlü fetih müyesser olmadı. Askeri geri çekmeyüb meteriz alub anda kışlayub bir sene tamam cenkeyleyüb senesi tamamında kale kâfirlerine vire eyleyüb kırk gün metanet verüb cenge başlayub doksan gün dahi cengeyleyüb sonra yine vire eyledi ve on gün dahi geçtikte geru cenge başlayub üç defa vire eyledi. Gördü olmaz cenkten fariğ olub ahir kaleyi tes-

lim eylediler. Kâfirler kaleden çıkub İslam askeri girdiler 833 senesinde idi ki fetih müyesser oldu.

İshak Gazi Murad Hana mektub inşa eyledi. Gelüb mektub Sultan Murad Hana erdi, açtı okudu. Gördüki Silivri kalesi fetholmuş senalar eyledi. Emma bizim hikâyetimiz gelsün Selâniğe. Giden Hayreddin Gaziye varub Selâniği seksen üç gün muhasara edüb fethleyedi 833 senesinde idi. Bir mektub inşa eyleyüb Sultan Murad Hana haber geldi, mektubu açub kıraet eyleyüb mesrur oldu ve fermaa eyleyüb şehri donatub şenlik oldu. Çünkü Hayreddin Gazi Selâniği fethleyedi oğlu Ali beyi anda koyub gendusu Yenişehir geldi. Sultan Murad Han Gazi Hayreddine bir âdem ile hattı şerif irsal eyledi, Hattı şerif günlerde bir gün varub Hayreddin Gaziye gitti. Hayreddin Gazi mektuba karşı çıkub alub başı üzre koyub puseyledi. Azim tâzim eyleyüb açtı. Gördüki gendu

ye hitab eylemişki yüzün ak olsun ve etmeğim helâl olsun, Ümmeti Muhammede iyi hizmet eyledin, gerektirki işbu hattı şerifim vüsulünde oğlun Ali beyi yerine koyub sen bunda gelesin, bir saat evvel gelmeye gayret edesin. Kırk âdem ile süvar olub gelesin demiş. Ol saat Selaniğe haber gönderüb

oğlu Ali beyi acele yerine getirüb Selaniğe koyub gendusu kırk nefer âdem ile yola çıkub günlerde bir gün Edirne şehrine yakın yerde konub çün Sultan Murad Hana Hayreddin Gazinin gelüb konduğunu haber verdiler.

(Devam edecek)

Canikli Ali paşanın ıslahat lâyihası

— 59 uncu sayıdan devam —

Buna tedbir budurki : Bağdat valisinin ve ahali Bağdadın evvelâ vahşetlerini defetmek, saniyen hizvedici askere muhtaçtır ki halâs iptidai emirde devleti aliyyeden asker varmazdan evvel bir mutemet âdem irsal etmek lâzımdır. Bu makule âdemin gitmesinde lutuf şu olurki Bağdat Valisi Abdullah Paşa ve Hasan Paşanın vahşetlerini defi pek müşkülür. Zira bir iki türlü hadise zuhur etti. Evvelâ duşman sözü ile efendilerini katlettiler, saniyen yaranların hal ve şanlarına mutali oldular. Elbette bu vesvese ye zabip olurlarki duşmana mukavemet edemeyeceğimiz devleti aliyyenin mesmuu olur ise bizi katlederler, yok duşmana biz galip olursak elbette yine bizi katlederler ki Bağdat sair mansıplar gibi rum paşalarına zaptettirelim iradı bizim olsun diyecekler ve ahali şu vesvese-

ye zabip olur ki bundan akdem memuren vüzeralar kâh merhum Ömer Paşanın malı için ve kâh bizim malımız için birbirlerine düştüler. Ömer paşa gibi bir veziri padişaha nahak yere katlettirdiler deyü hayal vesvese ederler. İmdi öyle olunca evvelâ bastettiğimiz kimesneler gerek paşayı müşarünileyhleri ve gerek ahali Bağdadı vesveseden defede ki tedbirden noksan olmamış ola.

Evvelâ Bağdadın vahşeti defolunduktan sonra tedbiri müstahsene budur ki on beş yirmi bin mikdarı asker ile bir serasker Diyarbekire vara, tarafeyne şöyle emirler yaza ki birbirinizle haberleşerek kızıbaşı bedmaş kailesini defetmeğe sâyeyliyesüz deyü nüvazişname tahrir oluna, badehu mukaddem bateylediğimiz âdem tarafeynin birbirlerinde olan

vahşeti defeyleyüb gerek ahali
Bağdat ve gerek paşai muma-
ileyhima Diyarbekirde olan pa-
şayı ve askeri Bağdada gelme-
lerine talip ve ragıp eyliye.
Evvelâ Ömer paşanın katli ne
mertebe mazarrat peyda eyledi,
noksan tedbir ile düşman bir
iken iki oldu. Zira Abdullah
paşa ve Hasan paşa efendileri-
nin bu katlini gördüler. Mü-
cerret devleti aliyyeye itimat-
ları olmaz. Düşmana tebaiyet
etmezler ise dahi iyazenbillah
paşayı Bağdat bir düşmana
giriftar olsa bile paşayı muma-
ileyhimalar itimat edüb Rum
toprağına gelmezler. Zira Bağ-
dat bir yanı urbandır ve bir
yanı kürdistandır, âhiri öyle
olunca elbette birisine dahil
düşerler gerçi Abdullah paşa-
ya ve Hasan paşaya şevketli
Padişahımız rütbei vâla İhsan
eyledi, henüz mumaileyhima
vezaret lekabı kendilere İhsan
olduğu düşmanın kailesinden
anlarlar. İmdi öyle olunca onu
ednâ âdeme âli rütbe verilme-
sinde faide yoktur. Her neka-

dar alenen söylemezse dahi kal-
binden zarurî verildiğini bilür.

Bu tarz üzere Bağdada im-
dat etmenin tarikına sâyetmeli,
zira Bağdat kolundan İrana se-
fer olamaz, zira kolu mesafei
baidededir. Herne kadar tedarik
kavi görülse bile serasker
olan Diyarbekirde bir sene ka-
dar meksetmek iktiza eder.
Gerek muvaffak olsun ve ge-
rek olmasın. Bağdat çöldür,
bir urban ve bir yanı Kürdis-
tandır. İmdi öyle olunca Bağ-
dat tarafında kışlamak müm-
kün değildir. Bihasebiliktiza
kışlamak mümkün olursa bile
asker zarurettten hali olmaz.
Öyle olunca bizzarur Diyar-
bekire avdet eden asker elbet-
te vatanlarını arzu eder. Bu
kadar levazımı cenk telef olub
hasarati miriden gayri bir şeyi
müfid olmaz. Ezcümle bundan
sonra gerek serasker olsun ve
gerek levazımı cenk olsun iki
seneye değin ancak olur. Bağ-
dat tarafından İrani tatmin
mümkün değildir. İranın ancak
teshiri Erzurum kolundan olur.

İyazenbillah muvaffak olunma-
dığı surette bile otuz kırk bin
asker Erzurumda ve Karsda
ve Halepte ve Vanda kışlaya-
bilir ve asker zaruret çekmez.
Bu vakit düşman zuhur eylese
bilâmuharebe de kusur olmaz.
Zira vâsîdir ve kendülerde dahi
vafir asker çıkar. Zira Bağdat
bu kadarlık zuhurat sebebiyle
Bağdada müteallik bu kadar
ahkâm tedbir ve cevap tahrir
olundu. Lâkin bazı yarân sual
eder ki bir Bağdat kailesinden
başka kaile yok mu? lâzım idi
ki bildiğin mertebe halkı âle-
min keyfiyetini ve tedbirini bil-
dirmek lâzım idi derler mülâ-
hazasile, Rumeli aksayı meram
ve neticei kelâm bilâdi islami-
yenin her tarafı tahrir olunmak
iktiza eylediği ecilden evvelâ
Rumeli ve Anadolu vesair kan-
gi tarafından tarihî vazife zu-
hur eder ise sefer malum oldu-
ğunda asker tecemmuüne ba-
kılmıya, sefer demek zat ve za-
hire ve levazımı cenktir. Bun-
lar müheyya olduktan sonra
memur olan gerek veziri âzam

olsun ve gerek serasker olsun
andan sonra azimet ede ve illâ
zat ve zahire ve levazımı cenk
mahalli muharebede hazır ve
müheyya olmadıkça veziri âza-
mın ve seraskerin varmasında
asla bir faide olmaz. Meşhur
cevaptır: Serdar olanların bir
elinde ekmek ve bir elinde kı-
lıç demişlerdir. Böyle olunca
buna muhtaçtır. Evvelâ küffara
sefer olmak iktiza eylediği
surette şevketli padişahımız
sefere azimetlerine bir kaim-
makam nasbolunur. şevketlü
efendimiz ile sadrı âzâmın
beyinlerinde gerek sefere
müteallik olsun ve gerek
saire olsun eyledikleri tedbire
elbette kaimmakam vakıf ol-
mak iktiza eder. Bu behane ile
esrarı padişahiye muttali olur
ve padişaha mukârenetlerinden
lezzet hasil eder. Bu sebep ile
möhre talip ve ragıp olur. Mu-
kaddima olan tedbirlerin hilâ-
fına cesaret peyda eder. Sahi-
bi devletin nazarı padişahiden
dur etmeğe tedbir ve aveneler
peyda etmek tedarikinde olur.
Padişah olanlar dahi elbette
safderun ve safdil olur. Zira
vekili peygamberdir. Yalanı ki-

meşne söylemez, inanmak vazifei hallarıdır. Lâkin şevketlü padişahımızın azimetlerinde gerek rezalet cümle padişaha ra-cidir. Ol makule hususa bir kimse cesaret edemez. Meğerki mukadderi ilahî ola. Fütuhata delâlet eder. Bu tarz üzere azimet olunmak iktiza eder ise lutfu bari ile askeri şöyle dursun cümle has ve âmmin sefere gitmesine sebep olur. Şevketli padişahımız sefer bertaraf oluncaya değin Edirne de ikamete muhtaçtır. Ecdadı ızamlarının vaktindeki olan seferlerde bizzat kenduler hareket ederler idi. Fütuhatı celi-leye dahi muvaffak olurdu. Veziri âzam ve seraskerlerinin vaktinde fütuhat, nadir zühur eylemişti. Cümle fütuhat keadilerinin hareketlerinde vaki olmuştur. Tevarihlerde bu kıs-sa musarrahtır. İran seferine veziri âzam hareket etse de olur, etmese olur. Lâkin şu tarz üzere olmağa muhtaçtır ki serasker nasbolunduğu surette mukaddema kastettiğimiz cevap-

lar sadrı âzamdandan zühur eder. İmdi öyle olunca bu tarzı tedbir iktiza eder. İptidai emirde nasbolunan serasker nüfuzül-kalem ve batihhareke şan vü-zera ve reaya perver ve kerimüttabi bir vezir intihap oluna, saniyen vüzerat yani kenduye verile ve Anadolunun sefere müteallik ümuru hususu minküllilvücuh kenduye tefviz oluna. Ricali devletten bir mu-temed kimesne devlet kethuda-sı lafziyle kendune kethuda nasboluna ve iktiza eden ted-biri şera ve kanuna tatbik et-mek için Rumelinden mazul u-lemanın bir güzidesi dahi ma-iyetine nasboluna ve iktiza eden meşvereti gerek serasker ile ve vüzerayı ızam ile, gerek şeran ve kanunen ne gûna temşiyet verildi ise sicil ve huccet etti-reler ve zabitanı asker dahi mucibince mahzar ede. Böyle temşiyet verildikten sonra ne gûna hareket olursa İnşaallahü Tealâ muvaffak olunur. Bun-dan aksayı meram bir hadise zühur etse serasker olan hal-

ka behane bulmağa mecali kal-maz ve gerek zabitan ve as-keri taifesini dahi seraskere bir behane edemez. Her ne tedbir ve hareket ettiler ise gelen tahriratı heyeti mecmuasiyle şevketli efendimiz sırran ve a-lenen tecessüs ve tatbik etmek-ten hali olmaya. İran tarafının teshiri mücerret Erzurum tara-fından iktiza eder. Kars ve Çal-dır ve İran ve Van hududuna erişir, sekizer saat mesafedir. Gerek zat ve zahire ihzarında ve gerek levazım naklinde sık-let çekilmez. Bu gez öyle olun-ca serasker olan dahi bu tedbi-re şürû etmeli ki evvelâ İrana iki koldan hücum iktiza eder. Kars tarafından bir serasker revan üzerin tayin eyliye ve Çıldır kolundan Tiflis üzerine dahi bir serasker tayin eyliye badehu iktiza eden zat ve za-hire ve levazımı cenk ümürüne meşgul olub kendine devleti aliyyen ne gûna ruhsat verildi ise kendi dahi tayin eylediği seraskerlere o minval üzere ruhsat vere. Fütuhat müyesser

oldukta teshir eylediği yerin muhafazasına iktiza eden leva-zımını ve askeri kendi irsal eyliye. Seraskere teshir eyle-dikleri yerleri hıfzıyla deyü ibram etmiye. Kış karip oldu-ğunda İrana nasbolunan ser-askere dahi İranda kışla deyu ibram etmiye, keyfiyeti seras-keri muvailerden ve asker-den sual eyliye. Kışlamak müm-kün ise febiha ve nime ve illâ kışlamak mümkün olmadığı su-rette elbette sen oltarafta kış-la deyü teklifi malâ yutak ol-mıya, yalnız teshir eyledikleri yerlere mikdarı kifaye asker tayin eyleye. Bayrağı ile avdet eden askere dahi Erzurumda ve Vanda ve Karsda ve Çıldır-da iktizasına göre kışlada ka-la, serasker olan gerü Erzurum-dane, ileri bir hatvo hare-ke etmiye.

Gelelim sair vüzeralar ted-birine : Serhaddatı muazzam-da olanlar ile Mısır ve Şam va-lilerinden maada vüzerâ ve mi-rimiran cümlesi sefere memur olalar. Vüzerâ olanların gerek

enderun ağası ve gerek delu ve tüfekçi ve karakollukçu mecmuu bin adem ola, noksan olur ise tazmin ola. Mirimiranın mansıplı olanları yüzellişer ve mansıbı olmıyan mirimiran ellışer adem ile gitmesine hükmü hümayun ola. Gerek vüzeraya ve gerek miri mirandan bu hesap üzere yirmi otuz bin adem gitmiş olur. Kaldiki vüzerayı ızam hazretlerinin dairelerinde dahi bu tarz üzere nizam verile deyü hattı hümayun sadır olaki gerek enderun ağası ve gerek delu ve tüfekçi ve karakollukçu ve sair etbei markulesi âlufe ve bahşısları verildikten sonra bir takip ile ahare veyahut birbirlerin kapularına ilhak olmak lâzım gelirse yedinde paşasından izin kâğıdı olmadıkça alınmaya ve aherden dahi firar etmek iktiza edüb ne mahalde bulunur ise aldığı alufe ve bahşış gerüye reddoluna deyü hattı hümayun sadır olaki firare mecalları olmya. Zira vüzerayı ızamın ve mirimiranı kiramanı seferlerde olan

rezaletleri ancak bundan neşet eder. Öyle olunca vüzeranın dairelerine nizam verilmiş olduğundan kat'ı nazar şan ve dârâta dahi hâlel gelmez.

Şu tarz üzere bir hattı hümayun dahi sadır olaki; ununmen vüzerayı ızam siz bu defa serasker nasbolunan veziri müşarünileyhin emrile memur olduğunuz hizmette muhalefetiniz zuhur ederse tuğ ve sancagımız refi ve malınız miriye zaptolunub ebedülâbad bir dahi tuğ ve sancak verilmemek üzere bir mahalle nefyolunursunuz deyü sarahaten yazıla ve muhalefet eden olursa bu ukubet ile tedib oluna. Lâkin bu bahane ile serasker olan dahi nefsanîyet edüb garaz eylemeye, nefsanîyet eylediği vaki olur ise vaki hal hufyeten deraliyyeye bildirile ve seraskere dahi şöyle hitap olaki paşayı mu'maileyhin muhalefeti asker için ve cenk için ise mani değildir. Zira gayret ve hamîyyetten iktiza eder. Lâkin cerri menfaat veyahut düşmandan izharı

aciz için eder ise bu ukubet lâyük ve sezadır.

Meşhur cevaptır: Üç, beş vezir bir mahalle cem olunduklarında nefsanîyetten hali olmaz. Evvelki vakit şimdiye kıyasen şanlı miri miran ve işe yarar binbaşılar vesair ağalar var idi. Şimdi kahtı rical oldu. Anların göreceği iş vüzeraya kaldı. Öyle olunca nefsanîyet edecek vakit değildir. Gayret ve sadakati padişahide bezli matlor etmek alâdan etnaya varınca ya kadar cümlemizin farizeî zimmetidir. Seraskerin İran tarafına hareket etmeyüb Erzurumda kalmasında lutf nedir deyu sual olunursa Köprülü oğlu gibi bir şanlı vezir mukaddema İrana serasker oldu. Azimetlerinde kat'an bir işe muvaffak olunmadı ve saniyen Yeğen paşa gibi bir kahhar vezir serasker nasboldu. Azimetinde herkesin kenduye hüsnü teveccühleri olub bu sene İran memleketi teshir olunur deyu memul ederiken iyazenbillâhi tealâ öyle bir bozuluş olduğu

sui tedbirinden başında bulunan asakir bilâmuharebe ve cidal perakende ve perişan oldu ve bu kadar mühimmatı hiyam düşmana kaldı. Gerçi bu kader takdiri ilâhidir. Lâkin bir kaç şeyden neşet eyledi. Evvelâ şöreti şiarını sahibi devlet olan hazmetmeyüb devleti aliyyeye her ne tahrir ederse müsaade etmeyüb aksine cevap verdiler. Kendü dahi cibilliyetinde melhuz olan karazı üzere bildiğini eder oldu ve kendinin dahi bu makule hareketi devleti aliyyeye hoş gelmedi. Cümle sigar ve kibar memülünün aksini temenni eder oldular. Paşayı merkuma kibrini bir dereceye ilettili ufak defek dağları ben yarattım demeğe başladı. Vüzeraya ve vükelâyı yanında lâşey mesabesinde koydu ve tedbir ve müşavere nedir bilmez oldu. Kendü bildiği minval üzere hareket eylediğinden bir alay nas ittifakan bu seyyieyi başına getirdiler. Kendinin fırsatına müterakkıp oldu ve sefere gerek zat ve

zahire ve levazımı cenk her ne ki lâzım ve adüvlerinin kendunun fırsatına müterakkıp olduğun bildi ise dahi izhar etmedi. Karstan hareket edüb Arpa çayırını öte azimetinde başına geleceğini bildi, bade harabil-basra evvela Kars muhafazasında Şehla Ahmet Paşa merhum bu makule hareketini hazmetmeyüp kâh dostluk yüzünden ve kâh ve kâh nasihat yüzünden her ne söyledi ise kabul etmediğinden hatırı münkesir olup ferman efendimizindir diyerek fırsatına müterakkıp oldu ve sefere gerek zat ve zahire ve levazımı cenk her neki lâzım ise bilâ kusur irsalinde taksir olunmaz efendim sen aziymet eyle deyüp kendiyeye habi harkoş verip azimet ettirdi. Bu seyyie başına gelmesine sebep oldu. Elbette serasker olanlara birer rakip peyda olur. Kenduyu

ve Ümmeti Muhammedi ve şanı padişahiyi rezaletten hıfzetmek lazımaihal vedyenettendir. Öyle olunca Erzurumda olan seraskerin İrana azimeti çendan münasib değildir. Bu kıyas bundan akdem Moskov seferinde vezir emir paşa merhumun başına geldi. Cümle büyük ve küçük ve has ve âm emrine muti iken benderde geru hantepesine azimetinden sözünün nüfuzu kalmadı. Her kes bir dereceye vardığı lâhavle göyan hareket eder oldular. Öyle olunca gerek serasker ve gerek mühür sahibi hatarnaâk mahalde kenduleri bulunmak lazımayı haldandır. Meşhur cevaptırki baş gidicek ayak payidar olmaz. Öyle olunca kendunun nasbeylediği kimse-lerin hataları vaki olsa dahi bakılmaz.

— Devam edecek —

Derleyen : EŞREF ERTEKİN

Tarihi İbni Çapan

Barekâllah Çapanoğlu mir Mir Seyyid Mustafa İptidadır cengi evvel gör niçe etti geza
Avni hakla Çopur Abbas gibi namdar düşmanın
Gendisiz ahzeyleyüb ceysin kırıp serto vü pâ
Böyle bir cenk olmamıştır devri Âdemden beri
Bu hususta nice namdar üstüne dikti cüda
Atasının üstüne dahi tefevvuk eyledi
Zira kim ayrıkı oldu dediler işbu gaza
Hikmeti bâri ile ansız böyle bir cenk oldukim
Anadol ehli serapa korkudan buldu reha
Birikibin kapusuz gökler gibi gürlük iken
İçlerinden katlolundu ahzolup ser eşkiya
Anadoluda olan cümle sigar ile kibâr
Padişahı zülvekare ettiler hayır dua
Bunda âlâ padişahı âleme hizmetmolar
Anadolu ehli cümle buldu düşmandan reha
Hak Tealâ tulü ömriyle muammer eylesün
Şüphe yoktur rehber oldu ana Hızır, evliya
Bir kula bâri Tealâ yürü kulum deyicek
Dayanurmu sad hezaran böyle ceysi eşkiya
Bahusus bu cenkte mirim sadhezar zer sarfedüb
Olamaz tay hatemi tay ana ihsandan yana
İşbu cengi vahidün ke elf kabilinden olub
Mümkün olsa merdolan öz canını eyley feda

İşte tarihi selef var ise görmüş söylesin
 Böyle bir ayrıkçı cengi böyle bir şiri huda
 Bu meseledir kimki arslardan doğan arslan olur
 Gör niçe atasını rahmetle andırdı şeha
 Padişahı âleme dahi budem lâyük olan
 Atası mansıbını verüb deye sad merhaba
 Görülünce padişaktan böyle bir lutfu kerem
 Uğruna her bir kulu öz canını eyler feda
 Bu hakirde güş edüb mirin bu merdaniyetin
 Dedim oldemde yapam bir tarihi ibretnüma

Yunus Emreye ait bir ilâhi

Ne göründü şu Ferhadın gözüne
 Kayalar kesüben dosta yol eyler
 Ne göründü şu Yakubun gözüne
 Yusufun aldırılmış ahü zar eyler
 Ne göründü şu mecnunun gözüne
 Leylâsın yitirmiş ahü zar eyler
 Ne göründü şu Ethemin gözüne
 Tacını tahtını tarümar eyler
 Âşık Yunus'un altun sözleri
 Söylenmez nâdâne kızıl pul eyler

Diğer bir gazeli hazreti Yunus ve şarhi

Söylemeğin harcası söylememek hasıdır
 Söylemeğin harcası gönüllerin pasıdır
 Gönüllerin pasını ger yuyayın derisen
 Şol sözü söyle gelkim sözün hulâsasıdır

NOT : Bu destanın üst tarafında Osmanlıca bir sene kelimesi yazılmış isede rakamları kesilmiş olduğundan tarihi belli değildir. Milli Kitaplıkta 3024/54 sayıya kayıtlı cönkten derlenmiştir.

Kul al- hak dedi celep sözü doğru diyene
 Bu gün yalan söyleyen yarın utanasıdır
 Cümle yaradılmışa bir göz ile bakmayan
 Halkın müderisise hakikatte asıdır
 Şeriatın haberin şer'ile diyem eşit
 Şeriat bir gemidir hakikat deryasıdır
 Ol geminin tahtası nice muhkem olursa
 Deniz mevc urucağız anı uşadasıdır
 Bundan içeru söz var eşit edelüm ey yar
 Hakikatin kâfiri şer'in evliyasıdır
 Biz talibi ilimiz aşk kitabın okuduk
 Celbi müderis bize aşk meded resasıdır
 Evliya safa nazar ettiği gündenberi
 Hasıl oldu bu nesne her neki varasıdır

(Bu gazelin içinden şu)

Bundan içeru söz var eşit edelüm ey yar
 Hakikatin kâfiri şer'in evliyasıdır

Beytin şerhi :

Bu beyitte olan lafzı küfürden murad nedir anı beyan edelüm :

Malûm olaki ehli tahkik in-
 dinde küfrü hakiki bir ıstılah-
 tır. Bu ıstılahla vücudu hakkı
 zâhir ve vücudu masivayı sâtir
 ve mazheri âyin zâhir ve mev-
 cudü hakikatin vahid olduğu
 veche nazır ve bu vechile na-
 zar eyleyen kimesneye muhak-

kikını sufiyye ıstılahı üzre küf-
 rü hakikiye vasıl yani hakkın
 gayri olan masivanın vücud-
 ünü sâtir demegi murad eder-
 ler. Emma meratibi şeriatte
 masivaye dahi vücut isbat ey-
 lumek iktiza eder. İmdi bu ma-
 lum oldu ise bu dahi malum
 olaki Hazreti Yunus'un bu bey-
 tinden muradları küfrü hakiki
 olduğuna ve hakkın gayri olan
 masivanın vücudünü red ve in-

kâr eylediklerine işbu beyitten evvel gelen beyitler dahi şehadet eder. Nitekim buyururlar (Cümle yaradılmışsa bir göz ile bakmayan - Halkın müderisise hakikatte asıdır). Bundan sonra gelen beytin ikinci mısraında dahi şeriatle hakikatin imtiyazını murad edüb buyururlar ki (Şeriat bir gemidir hakikat deryasıdır) yani şeraii gemi ile, hakikati derya ile temsil buyurub şeriatle hakikatin meratibine riayet kasededüb buyururlar (Ol geminin tahtası nice muhkem olursa - Deniz mevcurucağız anı uşadasıdır.) Yani ol şeriat gemisinin tahtaları her ne kadar muhkem dahi olursa deryayı hakikat temevvüce geldikte ol gemi bir deryayı bipayânın mevcine bir vechile takat getüremez deyü hakikatin hal ve şanını beyan badehu bu beyitle sual mukadere mesabesinde gendü suallerine cevap vadisinde buyururlar. (Bundan içerü söz var eşit edelim ey yar - Hakikatin kâfiri şer'î evliyasıdır.) Yani bu

mukaddema söylediğim beyitler esrarı hafiyeden değildir, belki kelamı zahiridir. Lâkin bu söz ile hüküm beytin mısraı sanisinde esrarı hafiyeye vardır ki manayı batındır. Zira bundan içerü lafzı kelimalarının lübbi mesabesinde olub ol bir geçen beyitler bu lübbin kışrı mesabesinde olur. İmdi Hazreti Yunusun bundan içerü söz var deyü buyurdukları kelâmlarına imanı insaf ile dikkat olunsa murad buyurdukları meani zahir ve âşikâr olur. İmdi bundan evvel tahrir olunan meani malum oldu ise bu dahi malum olaki ehli hakikat indinde küfrü hakiki nice etem meratip ise ehli şeriat indinde dahi vilâyet etem meratiptir. Hazreti Yunusun bu kelâmlarından ehli hakikat indinde etemmi meratip olan küfrü hakiki murad olunursa hakikatle şeriatin imtiyazı ne vechile sabit olur. Bu kelimadan ise imtiyaz fehmlunur. Meğerki ehli şeriatın vilâyetle vasfeyledikleri kimsei ehli hakikat dahi küfrü hakiki ile

vasfeyleyüb cümlelerin maksudu bir emma ibaret muhtelif mefhumunca imtiyaz ancak tabirile ibaretin ihtilâfında ola veyahut hubbi dünya ile deruni malâ mâl ve hakikati ilâbiyyeden her halile gafil, mahcub ve adâbı zâhirenin suretine kemali mertebede dikkat ve her hususta şer'in zahiri tarafına riayet ve vilayeti ancak adabı zâhirenin riayetine hasır ve bu vechile Hak Sübhanehu ve Tealâdan mahcub, gafil ve bu ecilden ehli hakikat indinde kâfir yani hicap gafletleri sebeble hakkı sâtire olurlar. Nitekim Reşehatta Hace Ulâeddinin lisanı dürerbarlarından naklolunan yir-

mi dört reşhanın on ikinci reşhasında buyurdukları beyit buna şahittir. Beyit :

(
Hattâ mütercimi reşehat beyti mezkûrû böylece tercüme buyururlar. Beyit : (Yarden gaflet eyleyen birdem - Basar ol-dem nihani küfre kadem) (Eğer ol gaflet olsa piveste - Deri islam olur ana beste.) İmdi sahibi Reşehat rahmetullahi aleyh bu beytile haktan gafil olan mahcubların halini beyan murad eder. Emma Hazreti Nakşî Akkırmani bu beyitlerle ehli tahkikın marzisi olan küfrü hakikiyi murad eder.

Kelamı Hazretî Nakşî Rahmetullah

Dilâ elfakri fabriden nedir maksudu sultani
Ki etmişler küfürdür bu benim ey canımın canı
Beka bulmaz ölür canın eğer bu küfre ermezse
Kalır girdabı ekberde erişmez küfre imanı
Düşenler işbu küfriçre bu dört mezhepten el çektî
Ki bu dini Muhammeddir kabul etmez müsülmanı
Buna küfrü havas derier erişmez kimsebin aklı
Ki bunda mahvolur âşık bürünür arşı rahmani

Eğer ben ermişem dersen haber ver imdi ey zâhid
Nedir ol küfrü ekber kim eder mûmün müslümanı

Bu küfrü bi nihayetten olaydı cümleler mûmün
Eğer bir zerresin halık edeydi halka ihsanı

Bu küfrün neydiğin bilmek sakın âsandurur sanma
Ki bu bir maveradır kim bulunmaz haddi, payanı

Acep mesti müdam oldun sözün anlanmaz ey Nakşi
İç elden desti sakiden şerabı şahî devrani

Hasılı kelâm, neticei meram,
Hazreti Yunusun bu beytinden
bitarıkıl işare murad buyurduk
ları manâ budur ki, ey talibi
ilimü irfan eğer adâbı zâhire-
nin suretini hasrı matlub edüb
zâhiri şeriatin batını olan ha-
kikati ilâhiden gafil ve bu veç-
hile her hususta şeriatin zâhir
tarafına mail olursan ehli ha-
kikat indinde nakıs, cabil züm-
resinden addolunursun. Emma
eğer yalnız adâbı zâhirenin
riayetine kani olmayub zâhiri
şeriatle batını hakikati cema-

kadir olursan cenaheyn sahibi
kâmil, mükemmel olursun. Zi-
ra zâhir batından, şeriat haki-
katten ayrılmaz diye şöhret
bulan kelamdan münakil olan
mana ancak budur. Yoksa za-
hirle şeriate riayet edüb batın-
la hakikatten gafil olursan za-
hir batından şeriat hakikatten
ayrılmaz deyü şöhret bulan
kelam senin hakkında gayri
sahihtir. Belki sana nisbetle
kizbi düruğdur. Hak Sübhane-
hu ve Tealâ bu cemiyete cüm-
lemizi muvaffak eyleye âmin. (*)

Güftei Sultan Selim (1)

Tuttum sana yüzümü Mevlam lutfeyle
İşin gücün açılır Resulü zikreyle

(*) Âşık Yunusun bu iki şiiri ve şerhi Milli Kitaplığımızda 3024/54 sayı-
da kayıtlı mecmuadan derlenmiştir.

(1) Bu dahi 3034/54 sayılı mecmuadan derlenmiştir.

Aldı etrafımızı kâfiri billâh
Bunca memleketler kalsun mu böyle
Ölmeden Â bir kerre eyledik sefer
Hudanın emrile bulurduk zafer
Ehli İslâm askeri ne cevap eyler
Kâfir kılıcı altında kalak mı böyle
Vaciptir ağdaya kılıç sezadır
Dini mübin uğruna canlar fedadır
Bizim dayanacağımız Bâri Hudadır
Çekelim kılıcı Hudanın emrile
Nitekim can tendedir durmam giderim
Ya şehid olurum ya gazâ ederim
İnayeti ben Rabbimden isterim
Ayaklar altında kalalım mı böyle
Küffar İslâm üstüne sihri ni saçar
Okuyalım ismi azamı sihri ni bozar
Kâfirin zaptındadır Tuncayla Tatar

Osmanlı arslanları cenge salmadan
Din düşmanına satır çalmadan
Şu kâfirden intikamım almadan
Gözüm açık gider ölürsem böyle
Nice İbadullahın kâfirde ahı
Derunumda yanar dâim çırağı
Kıraet edelim kitabullahı
Dinde şerimidir oturmak böyle
Hele derdimi söyledim biraz muhtasar
Er olanlar olmalı cenge muntazar
Kâfirler almıştır haylice esir
Bunca askerimiz kalsun mu böyle

Gidelim semti gazaye ya nasip neyler
Ya mağlub eyler bizi ya galip eyler
Ah edüb Sultan Selim böylece söyler
Ceddim Âhi kâfirde kalsun mu böyle

Bektaşî Şiir ve Nefesleri

Korkarım günahım çok hey âlimler
Hem mahimsin hem şahimsin dergâhımsın ya Ali [*]
İmam Zeynele beli dedim dönmezem
Kerkes gibi kanad gerüb her üleşe inmezem
Hüsaün bana zülâl olmuş bakmayınan doymazam
Hem mahimsin hem şahimsin dergâhımsın ya Ali
Virdimde okurum ol Muhammed bakırı
Eyyubun tenin kurd yedi anda eyledi şükrü
Dergâhından yad eyleme biz günahkâr fakiri
Hem mahimsin hem şahimsin dergâhımsın ya Ali
Cağfer sana yahşi baktı okudu dersin tamam
Evliyalar başı sensin cümleye oldun imam
Dünü gün virdim sensin kesmem dilimden heman
Hem mahimsin hem şahımsın dergâhımsın ya Ali
Nuh Peygamber gemi çattı ol deryayı azime
Dünya bir kabak misali su kaldırır yüzüne
Gelin erenler niyaz edelim Ali Musa Kâzıma
Hem mahımsın hem şahımsın dergâhımsın ya Ali
Deryalar mürekeb olsa vasfın getiremez dile
İmam İrıza ağu tasın aldı hem güle güle
On iki imamlar katarından ayırma bizi hele
Hem mahımsın hem şahımsın dergâhımsın ya Ali

No. 434

Elhamdülillâh al-hâdi ilâ sevaessebil mafihibi minel vakf
al- sahih al- şeri ve al- habsi al- sarib al- meri vak'â indi
fe hakemtü bi sıhhatihi ve lüzumihi ve enel fakir al- sey-
yid Ahmed Hulusi vekil al- kadı

Emma badü işbu kitabın tahrir ve imlâsına bais oldurki Çorum
kazası mahallâtından Hacı Kemal mahallesi sakinelerinden sahib al-
hayrat Fatıma hatun binti Abdulkadir B. Abdullah tarafından hu-
susı âtiye vekil olduğu zati mezbureyi ârifan-terzi Abbas ağa ibni
Salih ve Gökçe Mustafa ağa B. Hüseyin nam kimesneler şehadetle-
rile sabit ve sübutü vekâletine hükmü şeri lâhik olan Zıncirci Os-
man ağa B. Mustafa meclisi şeri şerifi Ahmedide vakfı âtil be-
yane lieclil tescil mütevellîi nasb ve tayin eylediği müekkilei mez-
bure damadı Mustafa ağa ibni Hüseyin mahzarında bilvekalâ ikrarı
sahihi şeri ve itirafı meri edüb müekkilei mezbure Fatıma hatunun
yedinde bil irsi şeri milk ve hakkı olub ve bekçıyan sukinde kâin
bir taraftan Cürün oğlu Hacı Hasan dükkânı ve bir taraftan Çek
Hasan oğlu Hasan dükkânı ve bir taraftan tariki âm ile mahdud
dükkânı mezkûr senevi bayedi mütevellîi icarei şeriye ile icar olunub
hasıl olan gallesi kazai mezkûrda vaki Medrese camii şerifinin şem-
ine harç ve sarfoluna deyu dükkânı mahdudu mezkûr farigan an
al şavagil mütevellîi merkum Mustafa ağaya teslim oldahi vakfiyet
üzere ahiz ve kabz ve tesellüm ve sair mütevellîilerin evkafta tasar-
rufları gibi tasarruf eyledi dedikte hakimi mumaileyh dahi sıhhat
ve lüzumuna hükmetmeğin vakfı mezbur sahib ve lâzım oldu Cera
zalı fi 25 Receb ve sene 1261

Ş Ü H U D Ü L H A L

İslambullu oğlu esseyid elhacı Mehmed ağa, Gedik Ahmed oğlu

esseyid Ahmed ağa, Hacı Recep oğlu esseyid Abbas ağa, Debbağ Gökçe Mustafa ağa, Muhzır başı esseyid Ahmed ağa ve gayrihim.

Çorumda vaki Ahmediye Medresesi vakfiyesi

No. 435

Lemma ahbereni men erselehu ilel husus mezunen bilhüküm fi-hâzel emir al husus bima hakeme bihi minei vakfı vel lüzum filhusus velumum velşurut alâ nımtıl mebsut nefeztü hükmehu fiküllü mahitime bihi âlimen bilhilâfı beynel eimmetil eşraf vel eslâf ve ceaallahahi hazretel vâkıfı meşkûren ve sekahü fiddareyni nusraten ve sūrura ve enel fakir ilâ Rabbihil kadir al vehhab Ahmed Hulusi Bin Osman al kassâm al askeri bidaril hilâfe âl aliyye gufûre lehümâ

Bismillâhirrahmanirrahim

Hamdi Cemili mevfur ve şükrü cezili gayri mahsur ol vâkıfı hafayayı zamâir ve kâşifi hafayayı serair olan Cenabı mucidi âmmei mümkinat ve münşii kâffeı masnuat teâlâ şanühu anil şebihı vel misil ve tekaddes zatıhu anil nazırı vel âdil hazretlerinin dergâhı akdes ve bârigâhı mukaddesine sezavar ve vacibül iktisardır ki envayı beni ademî kudreti kâmile ve hikmeti şamile birle inşa ve ihtira edüb dünyayı mezreai ahiret ve evlâdı zerıai akıbet eyledi ve salâvati tayyibat ve tehiyyatı halisat ol sultanı mecmai enbiya ve invanı mefhari asfiya mazheri feyzi hakayik hafızı esrarı dekayık imamı kütübü kudsi ve imamı medinei nesil sadrı suffei safâ Muhammed Mustafa sallâllahi aleyhi vesellem hazretlerinin meşhedi muattar ve merkadi münevverelerine olsunki vücudü şerifi sebebi icadı kevnü

mekân ve baysi hilkatı insü can oldu ve tehiyyatı bigaye ve teslimatı malâ nihaye âli ve evlâdı kiram ve ashabi zevil ihtirame olsunki her biri sıratı müstakimde necmi hüda ve fülki ihdidade şemsi duba oldular. Rıdvanullahi tealâ ecmain.

Emma badü sebebi tahriri kitap ve mucibi tastiri hitap oldur ki Mahmiyyei İstanbulda Gedik Paşa kurbinde Emin Sinan mahallesinde mukim orman ve meadin nazareti celilesi muamelât memuru müfettiş izzetli Ahmed Ramiz efendi ibni Ali İzzet efendi ibni Ethem subı şeri enverden biltalep mezunen bilhüküm irsal olunan müme-yizi sani Mevlâna mekremetli Sadi efendinin mahallei mezburda vaki muma ileyh Ahmed Ramiz efendinin mukim olduğu menzilde zeyli vesikada muharrer al esami müslimin huzurlarında akid eylediği meclisi şeri şerifi enverde zikri âti vakfına lieclil tescil vel itmamı emrül vakıf vel tekmil mütevellı nasıp ve tayin eylediği kısıneti askeriyeye mahkemesi muhzır başısı Hasan ağa ibni Abdullatif mahzarında ikrarı sahihi şeri ve itirafı sarihi meri edüb vakfı âtiyyüzzikrin sudurine değın yedimde ba senedi hakani şıraen ve müstakillen malim ve milkim olan mahmiyyei mezkûrede langai kebir civarında Mesih Paşa mahallesinde banka caddesinde vaki etrafı selâsesi aşçı Ahmed ağa zevcesi hanım hanesi ve müceddeden küşat olunan tarik ve merhum kâtip Mehmed efendi vakfından ikiyüz otuz sekiz zirâ arsa ve müteveffa mihal veresesı menzili ve bahçaları ve tarafı rabii tariki âm ile mahdut sırf milk arsa mahalli üzerine mebna maa müştemilât sırf milk maa furunu cemii tevabi ve levahikile hasbeten lillâhi melikissamed vakfı sahihişeri ile müebbed ve habsisarihi meri ile muhalled vakıf ve hapis edüb şöyle şart ve tayin eyledimki maa müştemilâti mezkûr furuna ben mutasarrıf olub hayatta oldukça icarei hasilası nefsime ait ola ve badel vefat hâlâ zevcei menkûham zati muarrefe Sabire hanım ibneti Abdullah ağanın nefsine âid ola

ol dahi badel irtihal vakfı mezkûrün tevliyeti der aliyyede kassami askeri bulunan efendiler hazeratına maşrut olup furunu mezkûrün icarei şehriyesinden hasıl olan mebalığın sülüsü Ankara vilâyeti aliyyesi dahilinde kâin Çorum kasabasında Çorum sancağı müteselimi merhum Memiş ağanın inşa gerdesi olan büyük pederim tarikati aliyyei Nakşibendiye hulefasından al seyyid al şeyh Edhem Baba merhumun medfun bulunduğu Edhem Baba tekyesi denmekle arif Nakşibendi dergâhı münifi iktinahında beher gün sabah ve asır vaktinde alettirip tedrisi ulümü aliyye ve eliye edecek zate mütevellî efendi hazretlerinin reyî tensibi ve tavsit edeceği mutemed vasıta ile verile ve icarei mezkûrenin diğer sülüsü mar al zikir furun ile dergâhı mezkûrda ledeyil hâce tamiratına harç ve sarfolunmak üzere mütevellî marifetile muhafaza ve irbah oluna ve icarei mezkûrenin diğer sülüsünün nisfı kasabai mezkûrede bulunan akruba ve taallukatının fukarasına beher sene şehri Ramazanı mağfiret encamın dühulünden mukaddem kezalik mütevellî marifetiyle ve anın tensip, tavsit edeceği vasıta ile tevzi ve taksim oluna ve icarei mezkûrenin nisfı diğerinden şehriye yüz kuruştan ziyade olmamak şartile vazifei tevliyet olmak üzere mütevellîye ait ola ve vakfı mezkûrümün muhasebesi üç senede bir defa ba marifeti şeri rüyet olunup beher sene için yirmi kuruş vazifei kitabet ve yirmi kuruş harcı imza ve on kuruş kaydiye verile ve on kuruş dahi masarifi müteferrika namile harç ve sarfoluna ve mezkûr müderrisliğe ulemai mahalliden âlim ve zühdü takva cihetile hüsnü zan ve kabulü ammeye mazhar olub mahallince ve mütevellinin inzimamı reyî ile intihap olunmak maşrut olunduğu gibi münhal vukuunda tevcibi cihad nizamnamesine tabi tutulmıyarak mezkûr müderrislik evlâde intikali caiz olmayub ulemayı mahalliden âlem ve zühdü takva cihetile emsaline faik ve racih ve mütevellinin inzimamı reyî ve tasdikıyla intihab edile ve mezkûr müderrislikte bulunacak zat tarikati

aliyyeden birine münteseb zevattan olduğu takdirde cuma ve isneyn gecelerinde asır derslerinden sonra beher hafta taleben limarzatil-lâhi Tealâ iki hatmi hâce tilâvet ederek hasıl olacak ecrü mesubatı mahallerine hediye eyliye ve vakfı mezkûrümün tebdil ve tağyiri merreten bade uhra yed ve meşiyetimde ola ve müruru eyyam ve küruru akvam ile şeraiti mezkûreye riayet müteazzir olur ise menafii vakıf mutlaka fukarai müslimine verile deyu furunu mahdudu mezkûrü farian anışsevağil badet tahliyyeti şeriyye mütevelliyi mezbur Hasan ağaya teslim edüb ol dahi badelteslim sair mütevelliler misüllü tasarruf eyledi dedikte gabbet tasdikı al şeri vâkifı mumaileyh Ahmed Ramiz efendi kelâmını semti ahare sarfolub vakfı akar İmamı Azam Hazretleri katında menzilei ariyette olmakla rücu şüruğ ve İmamı Muhammed bin Hasan hazretleri katında vakıf menafii vakfı nefsine şurut ile vakıf batıl olduğuna binaen vakfı mezkûrdan rücuğ ve furunu mezkûrü istirdad ederim dedikte mütevellii mezkûr Hasan ağa cevaba tasaddi edüb ener hal bastolunan minval üzeredir. Lâkin İmamı Ebu Yusuf Hazretleri katında vâkif mücerred vakaftü demekle ve İmamı Muhammed Hazretleri katında dahi teslim al mütevellî olmağile vakfı mezkûr sahih oldu deyu red ve teslimden imtina ile mümeyyizi Mevlânayı mumaileyh huzurunda müterafian ve her biri müddeasınca fasıl ve habse taliban olduklarında mümeyyizi mumaileyh dahi tarafeynin edillesine nazaran ve muptili hayrolmaktan hazer edüb alimen bilhilâfi cari beynel eimme vel eslaf vakfı mezkûrün sıhhat ve lüzumuna ve şartı mezkûrenin cevazına hükmü sahihi şeri ve kazai sarihi meri eylediği mahallinde ketbü tahrir ve mean mebusü ümenai şerile meclisi şera gelüb alâ vukuhi inha ve takrir etmeğın badel tenfiz vakfı mezkûr sahih ve lazım ve mütehattim olub nekız ve tahvili muhal ve tebdil ve tağyiri adimül ihtimal oldu (femen beddelehu bade ma semjahu fe inne ma ismühu alellezine yübeddilunehu innallahe semium alim) ve ecrül

vâkif alel hayyül cudül kerim cera zalik ve hurrîre kezalik filyev milhâdi velişrin zilkadetül şerife lisene seba aşer ve selâse mie ve elf. 1327

Ş A H İ D L E R

Orman ve meadin nazareti celilesi istatistik me. elhacı Ali Rıza bin Ahmed, Maliye mektubi muavini Mehmed Fuad B. İsmail, Muhzır rüfekasından Rıza çavuş ibni miralay Bahri Hüseyin, Muhzır rüfekasından Mehmed Faik ağa bin Hasan ağa.

Derunu vakfiyyei mamulün bihda muharrer vâkifi müşarünileyh saadetlu Ahmed Ramiz efendi hazretleri ibni İzzet efendi meclisi şeri şerifi enverde ikrarı tam ve takriri kelâm edüb vakfı mezburün tebdil ve tağyiri merreten bade uhra yed ve meşiyetimde olub vakfiyyei mezkûrede münderiç müderrisliğe bu kerre Çorum ulemasından Mustafayı Hilmi bin Yusuf ağa tarafımdan intihap ve tayin eyledim. Müderrisi mumâileyh badel yevm mezkûr tekyede inşasına muvaffak olduğum dersanede eyyamı tatiliyyenin gayri eyyamda adeti belde üzere ulumü aliyye ve âliye edüb ve emri tadrîste tekâsül ve rehavet etmeyüb alettertib tedris eyleye ve mukabelesinde şehriye yüz kuruştan senevi bin ikiyüz kuruş vazife verile ve bade vefatı evlâdlarından ehil ve ağlem ve ercahı olan evlâdı tedris eyleye ve ener evladdan ehil bulunmaz ise ulemayı mahalliyeden alem ve ercahı izni mütevellî ile intihap ve tayin kılina ve gallei vakıftan Çorum kasabasında bulunan akrabamın fukarasına dahi hisse verilüb anlara dahi tevzi edile ve hali hayatta bulundukça vakfı mezkûrümün tevliyeti bana ait ve badehu halilem Sabire hanıma ait ola ve metni vakfiyede muharrer olan sair şerait evvelce tesbit ve tahrir kılınmış olduğuna üzere tamamen ve kâmilan mera ve muteber ola deyu tayin şart ve tebyini kuyud eyledim badel yevm bu veçhile amel olma dedikte gabbettasdik filyevmissani velişrin min şehri Recebülferd lisene hams ve işrin ve selâse mie ve elf. 1325

Ahmediye medresesine ait diğer bir vakfiye

No. 436

Lemma ahbereni men erseltühu ilelhusus mezunen bilhüküm fi hâzel emir al mahsus bima hakeme bihi minel vakfı vellüzum filhusus vel umum vel şurut alâ nımtıl mebsut nefezte hükmehu fiküllü ma hukime bihi âlimen bilhilâf beynel eimmeti al eşraf vel eslaf cealallahü hazretel vakıf meşkûren ve sekahü fiddareyn nasreten ve süruren ve enel fakir ila rabbihi al gani al nüvab Ahmed Hulusi B. Osman al kassam al askeri bidaril hilâfeti al aliyye gufire lehüma

Hamdi bi had ve senai lâüyad ol halıkı müteal celle şanühu anil şebibi vel mesil ve tekaddese zâtehu anin nazir vel adil hazretlerine olsunki mümün kullarının kalbini nurü iman ve tevhid ile münevver ve ezkâr ve evrad ile muattar edüb (vekale rabbüküm üd'uni iste-cib leküm) hitabı müstetabi vaid ve tebşir eyledi ve salevati bigaye ve selâmü bi nihaye ol habibi Rabbil âlemin üzerine olsunki ümmetini tarıkı müstakime davet ve ezkâr ve evrade ve hayrata ve tarıkı hakka teşebbüs birle hidayet buldular. Rıdvanulahi aleyhim acmein.

Emma badü işbu kitabı sıhhal nisabın tahrir ve imlâ ve tastir ve inşasına bais ve bâdi oldurki Mahmiyyei İstanbulda Gedik Paşa kurbünde Emin Sinan mahallesinde mukim orman ve meadin nazareti celilesi muamelât müfettişi izzetlu Ahmed Ramiz efendi ibni Ali

İzzet efendi ibnil merhum Edhem Subi şeri enverden bittaleb mezu-
nen bilhüküm irsal olunan mümeyyizi sani Mevlâna mekremetlu
Sadi efendinin mahallei mezburda vaki mumaileyh Ahmed Ramiz
efendinin mukim olduğu menzilde zeyli vesikada muharriril esami
müslimin huzurlarında akdeylediği meclisi şeri şerifi enverde zikri
âti vakfına lieclil tescil vel itmamı emril vakıf vel tekmil mütevellî
nasbı tayin eylediği kassami askeri mahkemesi muhızır başısı Hasan
ağa ibni Abdüllatif mahzarında ikrarı tam ve takriri kelâm edüb
vakfı atıyyüzzikrin sudurine değin iki kıta senedi hakani mantuk-
larınca şıraen malim ve milkim olan Ankara vilayeti dahilinde kâim
nefsi Çorum kasabasında elhacı Yusuf mahallesinde Bekmez Bazarı
nam mahalde elliyedi numara ile murakkam etrafı erbaası Mehmed
ve Kümbül oğlu ve Çorbacı dükkânları ve tariki am ile mahdud bir
bap milk attar dükkânı ile yine kasabai mezkûrde Sofular mahalle-
sinde timorcular caddesinde etrafı erbaası Emin ağa zade Şakir ve
İzzet efendi menzilleri ve tariki am ile mahdud maa müştemiât bir
bap milk menzilimi vakıf ve habsedüb şöyle şart ve tayin eyledim
ki dükkân ve menzili mahdudu mezkûrlara ben malik ve mutasarrıf
olub hayatta oldukça icarei hasılaları nefsime aid ola ve badel ve-
fat hâlâ zevcei menkûham Sabire hanım ibneti Abdullah ağanın
nefsine aid olub oldahi badel irtihal salıfizzikir Çorumda kâim sa-
bika Çorum sancağı mütesellimi müteveffa Memiş ağanın inşa ger-
desi olub büyük pederim Tarikati Aliyyei Nakşibendi hulefasından
al seyyid al şeyh Edhem baba merhumun medfun bulunduğu Edhem
Baba tekyesi denmekle arif dergâhı mezkûrda tedrisi ulumü aliyye
âliye edecek olan müderris efendi vakfı mezkûre mütevellî ola ve
dükkân ve menzili mezkûrların icarei şehriyesinden hasıl olan me-
baliğin sülüsü salıfizzikir Edhem Baba dergâhı feyiz iktinâhında
beher sene şühurü selasede beher gün cehren birer cüz tilâve ti

HALKEVLERİ DERGİLERİ

Derginin Adı	Çıkaran Halkevi	Kaç günde bir çıktı*
Akpınar	Niğde	Ayda bir
Aksu	Giresun	»
Başpınar	G. Antep	»
Burdur	Burdur	»
Çorumlu	Çorum	»
Dranaz	Sinop	»
Doğuş	Kars	»
IV Eylül	Sivas	»
Duygular	Bolu	»
Edirne	Edirne	»
Erciyeş	Kayseri	»
Fikirler	İzmir	15 günde bir
Gediz	Manisa	Ayda bir
Görüşler	Adana	»
H. B. haberleri	Eminönü	»
İçel	Mersin	»
İnan	Trabzon	»
İnanç	Denizli	»
Karacağtaş	Diyarbakır	»
Karaelmas	Zonguldak	»
Kaynak	Balıkesir	»
Konya	Konya	»
K. Menderes	Tire	»
19 Mayıs	Samsun	»
Porsuk (H. B.)	Eskişehir	»
Taşpınar	Afyon	»
Türk Akademi	Antalya	»
Uludağ	Bursa	»
Un	İsparta	»
Yeni Türk	Eminönü	»

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Tarafından Çıkarılır

Kuruluşu : Nisan 1938

SAYI: 61

Basıldığı yer : Çorum İl Basımevü

Ti

ABONA ŞARTLARI

sayısı (20)

Yıllığı 12 sayı olarak [240] kuruş

Mes'ul Müdür : NURİ UĞUR